

MILLIY VA GLOBAL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNI EHTIYOJMAND AHOLI QATLAMI DAROMADINI OSHIRISH ORQALI TA'MINLOVCHI OMILLAR

Bafoev Farrux Jo'raqulovich

Kirish: Milliy va global iqtisodiyotni rivojlantirishni ehtiyojmand aholi qatlamini daromadini oshirish orqali ta'minlovchi omillardoimo har qanday davlatning iqtisodiy siyosati markazida bo'lib kelgan. Rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotiga ega mamlakatlar uchun iqtisodiy rivojlanish omillarini o'rganish muammosi bugungi kunda dolzarb bo'lib, ularning milliy iqtisodiyot rivojiga ta'sir qilish xarakterini tashqi va ichki omillarni asosiy xususiyatlarini e'tiborga olishni taqozo etadi. Milliy iqtisodiyotimizning rivojlanish omillarini o'rganish, iqtisodiyotning faoliyat ko'rsatish istiqbollari, uning jahon iqtisodiyotidagi roli va o'rnini, raqobatbardoshligini ta'minlaydigan shart-sharoitlarni, iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.¹

Aholi milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning harakatlantiruvchi kuchlaridan biridir. O'zbekistonning doimiy aholisi soni 2022 yil 1 yanvar holatiga ko'ra, 35 million 271,3 ming kishini tashkil etib, o'tgan 2021 yilga nisbatan 712,4 ming kishiga yoki 2,1 foizga ko'paygan. Jumladan, shahar aholisi soni 17 million 918,3 ming kishini, qishloq aholisi soni esa 17 million 353 ming kishini tashkil etgan. Milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga mamlakatimizda o'sish tendentsiyasiga ega bo'lgan aholining umr ko'rish davomiyligi ham ta'sir qiladi. Demografik vaziyatni yaxshilash uchun iqtisodiy, ijtimoiy, huquqiy, tashkiliy va boshqa shart-sharoitlarni yaratish zarur. Iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash orqali kelgusi besh yilda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotni — 1,6 baravar va 2030 yilga borib aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni 4 ming AQSh dollaridan oshirish hamda «daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar» qatoriga kirish uchun zamin yaratish ko'zda tutilgan. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning moddiy-texnik bazasini asosiy fondlar tashkil etadi, ularning qiymati 2022 yilda qariyb 705,0 trillion so'ni tashkil etdi, bu 2021 yilga nisbatan 29,9% ga ko'pdir². Albatta, asosiy vositalar miqdorining o'sishiga investitsiyalar jalb qilinishi bevosita ta'sir qiladi. Bundan tashqari, iqtisodiyot moddiy-texnik bazasini yaratish ma'lum shart-sharoitlarni yaratish orqali erishiladi³. Ularning eng muhim omili davlatning asosiy kapitalga kiritgan investitsiyalari, shuningdek, iqtisodiyotga jalb qilingan moliyaviy institutlar va tadbirkorlik subyektlarining faol investitsion faoliyatidir.

¹ Sh.M.Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. T. "O'zbekiston". 2022 yil. 448 s.

² B.S.Isomov. Investitsiyalarni moliyalash. Buxoro.Kamolot.2022 yil,

³ Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 488 b.

Manba: O'zbekiston respublikasi raqamlarda (2018-2022 yillar)

Davlat budjetidan, 2022 yilda ajratilgan investitsiyalar miqdori 20,9 trilion so'mni, tiklanish va taraqqiyot jamg'armasi 2,5 trilion so'mni, davlat tomonidan kafolatlangan xorijiy investitsiyalar 15,2 trilion so'mni, korxonalarining o'z mablag'lari 84,5 trilion so'mni, aholi mablag'lari 25,8 trilion so'mni, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 37,0 trilion so'mni, tijorat banklari kreditlari va boshqa qarzlar 21,1 trilion so'mni, davlat tomonidan kafolatlanmagan xorijiy investitsiyalar 60 trilion so'mni tashkil etdi⁴, Iqtisodiyotning har qanday turiga investitsiyalarni amalga oshirish bir qator shartlarni talab qiladi, ularning asosiylari:

- investitsiya resurslari vazifasini bajaruvchi investitsiyalar uchun yetarli darajada jamg'armalar darajasining mavjudligi;
- investitsiya qilingan mablag'larning saqlanishi va/yoki ko'payishini ta'minlaydigan real va yoki moliyaviy aktivlar ko'rinishidagi investitsiya ob'ektlarining mavjudligi;
- investitsiyalarni amalga oshirishga qodir xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning faoliyati;
- iqtisodiy tizimda jamg'armalarni (potensial investitsiyalar sifatida) investitsiyalarga aylantirishni ta'minlaydigan institutlarning mavjudligi. Bundan tashqari, ta'lim tizimi ham milliy iqtisodiyotni rivojlantirish, uning raqobatbardoshligini ta'minlashga ta'sir etuvchi muhim omillardan biridir.

Davlat mutanosib siyosat olib borishi, xalq xo'jaligi ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlashi muhimligi hammamizga ma'lum. Shuningdek, O'zbekiston respublikasida mavjud ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uni jahon standartlariga uyg'unlashtirish, ta'lim muassasalarini zamonaviy kompyuter texnikasi va global tarmoqqa ulangan internet bilan jihozlash, ilmiy xodimlarni moliyalashtirish va mehnatga haq to'lash darajasini

⁴ Алихин С.Н., Левачева Д.А. Эволюция механизма принудительного взыскания задолженности перед бюджетом. // Налоги. 2018 г. С. 28.

oshirishga e'tibor qaratish lozim. Shu bilan birgalikda, pedagogik kadrlar, mutaxassislar tayyorlashga davlat buyurtmasini shakllantirish metodikasini takomillashtirish kerak⁵.

Yangi O'zbekiston strategiyasida 2026 yilgacha nodavlat oliy ta'lim tashkilotlari sonini kamida 50 taga yetkazish ko'zda tutilganligi ijobiy natijalarga erishishning muhim kafolatlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatimiz iqtisodiy rivojlanish va aholi farovonligining asosini tashkil etuvchi tabiiy resurslarning sezilarli turlariga boy. Tabiiy resurslar, yani, yer, o'rmon, suv resurslari, foydali qazilmalar va boshqalarning mavjudligi, ulardan unumli foydalanishni talab qiladi. Hozirgi kunda, respublikamizda 2,7 mingdan ziyod turli foydali qazilma konlari va ma'dan namoyon bo'lgan istiqbolli joylar aniqlangan. Ular 100 ga yaqin mineral - hom ashyo turlarini o'z ichiga oladi. Shundan 60 dan ortig'i ishlab chiqarishga jalb etilgan. 900 dan ortiq kon qidirib topilgan bo'lib, ularning tasdiqlangan zaxiralari 970 milliard AQSh dollarini tashkil etadi. Shu bilan birga, umumiy mineral - xom ashyo potentsial 3,3 trillion AQSh dollaridan ortiq baholanayotganini ham qayd etish maqsadga muvofiqdir⁶.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda korxonalarining xo'jalik faoliyatida atrof-muhit sharoitlarining ishlab chiqarish jarayonlariga, foydali qazilmalar va boshqa tabiiy resurslardan, er va suv resurslaridan, havo havosidan, tabiiy o'simlik va hayvonot dunyosidan foydalanishga ta'sirini aks ettiruvchi ekologik omil alohida ahamiyatga ega. «O'zbekiston o'z yer osti boyliklari bilan xaqli suratda faxrlanadi bu yerda mashhur Mendeleev davriy sistemasining barcha elementlari topilgan. Hozirga qadar 2,7 mingdan ziyod turli foydali qazilma konlari va ma'dan namoyon bo'lgan istiqbolli joylar aniqlangan. Ular 100 ga yaqin mineral - hom ashyo turlarini o'z ichiga oladi. Shundan 60 dan ortig'i ishlab chiqarishga jalb etilgan. 900 dan ortiq kon qidirib topilgan bo'lib, ularning tasdiqlangan zaxiralari 970 milliard AQSh dollarini tashkil etadi. Shu bilan birga, umumiy mineral - xom ashyo potentsial 3,3 trillion AQSh dollaridan ortiq baholanayotganini ham aytib o'tish kerak.

G'oyat muhim strategik manbalar - neft va gaz kondensanti, tabiiy gaz bo'yicha 155 ta istiqbolli kon, qimmatbaho metallar bo'yicha - 40 dan ortiq, rangli, nodir radioaktiv metallar bo'yicha 40, konchilik - kimyo xom ashyosi bo'yicha 15 ta kon qidirib topilgan». O'zbekiston quvvati katta, tabiiy manbalari xilma-xil turlarga va ulkan zahiralarga ega bo'lgan yoqilg'i energetika sanoatiga ega. Respublika yoqilg'i balansida neftning salmog'i sal kam 10 foizni, tabiiy gaz salmog'i - 85 foizdan ortiqni, ko'mirning salmog'i salkam 5 foizni tashkil etadi. So'nggi o'n yilliklarda iqtisodiy o'sishga tabiiy resurslarning global darajada kamayib ketishi salbiy ta'sir ko'rsatayapti. Ekologik keskinlikning kuchayishi, iqtisodiyotning yanada rivojlanishi xavfini anglash ko'plab mamlakatlarni tabiiy omillarni

⁵ Виноходова И.Г. Совершенствование практики взыскания задолженности организаций по налогам и сборам. // Научное статья, 2019 г. С. 22.

⁶ Tangriqulov A., Xomma A., Toshmatov Sh., Norqo'ziyev I., Roziqov N. Soliq qarzi va uni undirish. O'quv qo'llanma. – T.: "Yangi asr avlodi" nashriyoti, 2010. 51-b.

hisobga olishni majbur qilmoqda. Shu munosabat bilan atrofmuhitni muhofaza qilish tushunchasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda⁷.

Ushbu kontsepsiya doirasida ba'zi mamlakatlar atrof-muhitni barqarorlashtirishga erishdilar, ammo sifat jihatidan yaxshilanish kuzatilmadi, chunki mintaqaviy iqtisodiyot kontsepsiyasiga nisbatan ekologik va iqtisodiy rivojlanishning umumiy mafkurasi o'zgarmadi. Tabiiy resurslardan unumli foydalanishni qo'llab-quvvatlash va ekotizim xizmatlarining barqaror oqimini ta'minlash tabiiy resurslardan samarali foydalanishni yanada takomillashtirishni, shuningdek, ushbu foydalanishga turtki bo'lgan ishlab chiqarish va iste'mol shakllarini o'zgartirishni talab qiladi. Tabiiy resurslarni boshqarishga kompleks yondashuvlar faoliyatning hududiy taqsimlanishining o'ziga xos xususiyatlarini va ularning ta'sirini hisobga olishi kerak. Shu nuqtai nazardan, uzoq muddatli rejalashtirish va landshaftni boshqarish iqtisodiy faoliyatning, ayniqsa transport, energetika, qishloq xo'jaligi va sanoat ishlab chiqarishi bilan bog'liq bo'lgan atrof-muhitga ta'sirini turli jamoalar, mintaqalar va mamlakatlar o'rtasida muvozanatli taqsimlashga yordam berishi mumkin.

Madaniy an'analar, din, mulk institutlari, ekologik va iqtisodiy siyosatni tanlashga katta ta'sir ko'rsatadi. Bularning barchasi har bir mamlakatda uning umumiy tamoyillarini saqlab qolgan holda barqaror rivojlanish turini shaxsga aylantiradi.

Hozirgi bozor modeli muhim kamchilikka ega va bu kamchilik jahon iqtisodiyotida resurslarining noto'g'ri taqsimlanishida namoyon bo'lmoqda. Buning asosiy sababi, investitsiyalarning asosiy qismi qazib olish sanoati, ko'chmas mulkni yaratishga sarflanishidir. Ko'p mamlakatlarda, qayta tiklanadigan energiya manbalari, resurslardan tejankor texnologiyalar, qishloq xo'jaligi, hayotiy resurslarni (tuproq, suv) muhofaza qilish sarmoya uchun ustuvor yo'nalish emas. Natijada jismoniy, moliyaviy va inson kapitalining uzoq muddatli to'planishi va faol harakati sodir bo'ladi, shu bilan birga tabiiy resurslar va tabiiy ekotizimlar imkoniyatlarining kamayishi kuzatilmoqda. Ushbu nomutanosiblik "an'anaviy" bozor modeli tabiiy kapitalning almashtirib bo'lmaydigan zaxiralarning haqiqiy qiymatini va ular bajaradigan va ular uchun asos bo'lib xizmat qiladigan ekotizim tovarlari va xizmatlari oqimini hisobga olmasligi bilan izohlanmoqda⁸. Natijada salbiy ekologik va ijtimoiy omillar paydo bo'ladi, ya'ni, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning iqtisodiy faoliyatidan jamiyat zimmasiga yuklanadigan yirik miqdordagi xarajatlar paydo bo'lmoqda. Shu sababli, tabiiy kapital va ekotizim xizmatlari barqaror rivojlanishning muhim tarkibiy qismidir. Barqaror rivojlanishga o'tish, rivojlanishning asosiy ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari tizimiga ekologik omilni kiritish zaruriyatini keltirib chiqaradi. Qarorlarni qabul qilishda ekologik omilni etarlicha baholamaslik, asosan, tabiiy kapital va atrof-muhitning degradatsiyasini aks ettiruvchi an'anaviy

⁷ Niyazmetov I. Soliq yukining tadbirkorlik subyektlari moliyaviy faoliyatiga va budjet daromadlariga ta'siri tahlili. Nomzodlik ishi. Avtoreferat. 2008-yil.

⁸ Jo'rayev A. Davlat budjeti daromadlarini shakllantirishning dolzarb muammolari. Doktorlik ishi. Avtoreferat. T., 2006-yil.

rivojlanish ko'rsatkichlarining yo'qligi bilan bog'liq. Ushbu sohada mavjud bo'lgan an'anaviy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar (yalpi ichki mahsulot, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromad va boshqalar) atrofmuhitning buzilishini hisobga olmaydi. Mamlakatda ushbu ko'rsatkichlarning o'sishi texnogen xarakterli intensiv rivojlanishga asoslangan bo'lib, bu kelajakda tabiiy resurslarning tugashi va atrof-muhitning ifloslanishi sharoitida iqtisodiy ko'rsatkichlarning keskin yomonlashishi ehtimolini yaratadi. Ekologik omil iqtisodiyotni yangilash, modernizatsiya qilish va texnologik yangilashning tobora muhim ustuvor yo'nalishiga aylanib bormoqda. Yangi iqtisodiy model mutanosib rivojlanish ko'rsatkichlarini talab qiladi. Dunyodagi zamonaviy ijtimoiy stereotiplarning asosiy kamchiligi iqtisodiy o'sish va uning an'anaviy ko'rsatkichlarini mutlaqlashtirishdir, garchi bir qator mamlakatlar allaqachon o'z rivojlanishida iqtisodiy va ekologik ustuvorliklarni muvaffaqiyatli muvozanatlashga muvaffaq bo'lishgan. Hozirgacha ko'pchilik mamlakatlar, shu jumladan, O'zbekiston respublikasi ham, o'zlarining muvaffaqiyatlarini hisobga oladilar. Biroq, ba'zi yirik tabiiy resurslarga ega mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning xom ashyo sektori hisobidan o'sishi kuzatilmoqda, chunki ijobiy o'sish dinamikasi energiya resurslari, o'rmonlar, yerlar va boshqalardan juda ko'p miqdorda foydalanish bilan ta'minlanmoqda. Shunday qilib, yangi turdagi iqtisodiyotni shakllantirish, modernizatsiya va texnologik yangilash uchun ekologik omil tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Global ekologik muammolarning keskinlashuvi, ekotizimlarning degradatsiyasi inson faoliyatining barcha sohalarini, bilim va ma'naviy madaniyat sohalarini tanqidiy ko'rib chiqish zarurligini belgilaydi. Dunyodagi hozirgi ekologik vaziyat iqtisodiy rivojlanishning texnogen turidan tabiiy muhit muammolarini hal qilishga yo'naltirilgan yangi yo'lga o'tish zarurligini ko'rsatmoqda⁹. Ayni paytda ilmiy va siyosiy doiralarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish konsepsiyasi faol targ'ib qilinmoqda. Yashil iqtisodiyot kontsepsiyasiga bo'lgan qiziqishning ortishi hozirgi iqtisodiy modeldan umidsizlikning kuchayishi va yangi asrning boshida kuzatilgan ko'plab inqirozlar va bozor muvaffaqiyatsizliklari bilan bog'liq.

Barqaror rivojlanish va "yashil" iqtisodiyotning asosiy tamoyillari quyidagilar deb hisoblaymiz:

1. Tabiiy kapital qiymatini bilish. Tabiiy aktivlar (o'rmonlar, ko'llar, botqoq yerlar va daryolar havzalari) ekotizim darajasida tabiiy kapitalning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. Ular tabiatdagi suv aylanishining barqarorligini ta'minlash, qishloq xo'jaligi va uy xo'jaligi, uglerod aylanishi va iqlimni yumshatish, tuproq unumdorligini oshirish, baliqchilik va boshqalar uchun juda muhimdir.

2. Tabiiy kapitalga investitsiya qilish zarurati. Tabiiy boyliklarga investitsiyalarni ko'paytirish xalq turmush darajasini oshiradi. Jahon iqtisodiyotini ko'kalamzorlashtirishning global ta'sirini o'rganish uchun kelgusi o'n yilliklarda har yili global yalpi ichki mahsulotning 2-3 foizini iqtisodiyotni yashillashtirishga yo'naltirish

⁹ <http://www.stat.uz> – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi sayti

maqsadga muvofiqdir. Moliyaviy mablag'larni tejash va iqlim o'zgarishi muammolarining ustuvorligini hisobga olgan holda, global siyosatda yashil texnologiyalarga investitsiyalarning qariyb yarmi energiya samaradorligiga, xususan, kommunal xizmatlar, sanoat va transportga, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirishga yo'naltirilishi kerak. Investitsiyalarning bir qismini chiqindilarni boshqarish, jamoat transporti infratuzilmasi va tabiiy kapitaldan foydalanishga asoslangan qator tarmoqlarni (qishloq, baliqchilik, o'rmon xo'jaligi, suv ta'minoti) yaxshilashga yo'naltirish lozim¹⁰.

3. Qashshoqlikni kamaytirish. Surunkali qashshoqlik ijtimoiy adolatsizlikning eng ko'zga ko'ringan ko'rinishi bo'lib, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanishning teng emasligi, kredit va daromad olish imkoniyatlarining teng emasligi, mulkiy huquqlarning umumiy himoyalanganligi bilan tavsiflanadi. Yashil iqtisodiyotning asosiy xususiyati mamlakatning tabiiy boyliklarini yo'q qilmasdan iqtisodiy rivojlanish va qashshoqlikni kamaytirish uchun turli imkoniyatlar yaratishdir. Bu, ayniqsa, ekotizim tovarlari va xizmatlari inson hayotining muhim manbai bo'lgan kam daromadli mamlakatlar uchun o'ta muhimdir.

4. Ish o'rinlari yaratish va ijtimoiy tenglikni yaxshilash. Oxirgi yillarda jahon iqtisodiyoti bank-kredit inqirozi va narxlarning keskin ko'tarilishi natijasida, ishsizlik muammosi kuchaydi. Yashil iqtisodga o'tish jigarrang iqtisod kabi ko'plab ish o'rinlarini yaratadi.

5. Qayta tiklanadigan energiya va kam uglerodli texnologiyalardan foydalanish. Energetika sektori issiqxona gazlari chiqindilarining uchdan ikki qismini tashkil qiladi. Hozirgi energiya tizimi fotoalbom yoqilg'ilarga asoslangan va iqlim o'zgarishiga olib keladi. Qayta tiklanadigan manbalardan energiya ta'minotini ko'paytirish qazib olinadigan yoqilg'i narxining oshishi xavfini kamaytiradi va atrof-muhitga ta'sirini kamaytiradi. Energetika sektorini ko'kalamzorlashtirish uglerodli energiya manbalariga investitsiyalardan toza energiyaga sarmoya kiritishni, shuningdek energiya samaradorligini oshirishni talab qiladi.

6. Resurs va energiyadan samarali foydalanish. Jahon iqtisodiyotining o'sishi xom ashyo tanqisligi va ular narxining oshishi sharoitida iqtisodiy qiymat yaratishning tabiiy resurslardan foydalanish va uning atrof-muhitga ta'siriga bog'liqligini bartaraf etish vazifasi ustuvor vazifaga aylandi. Jamiyat resurslari cheklangan va uglerod emissiyasi muhitida yashay boshlaganligi sababli, asosiy muammo iqtisodiy o'sishni materiallar va energiya resurslari iste'moliga to'liq bog'liqlikdan chiqarishdir.

7. "Yashil" texnologiyalardan foydalangan holda barqaror shaharlar (eko-shaharlar) yaratish.

Ekologik yoki "yashil" shaharlar aholining yuqori zichligi, uy-joy qurilishi va bandlik bilan tavsiflanadi. Bunday shaharlarda ko'plab savdo korxonolari va ko'ngilochar infratuzilma mavjud. Transport tizimi nuqtai nazaridan to'g'ri loyihalashtirilgan va foydalanish mumkin bo'lgan hududlar jamoat transportini samarali tashkil etish imkonini

¹⁰ <http://www.lex.uz> – O'zbekiston Respublikasi qonunlari bazasi sayti

beradi va ularni “yashil” shaharlar yaratishning boshlang‘ich nuqtasi sifatida ko‘rish mumkin¹¹.

Aholi zichligi yuqori bo‘lgan holda, infratuzilmani, jumladan ko‘cha tarmog‘ini, temir yo‘llarni, suv ta‘minoti va kanalizatsiya tizimlarini va boshqa kommunal xizmatlarni qurish xarajatlari har bir aholi uchun xizmatlar narxi tarqoq binolarga qaraganda ancha past. Shu sababli, shaharsozlik jarayonida barqaror rivojlanish zarurligini hisobga olgan holda sinergik effekt olish va samaradorlikni oshirish mumkin. "Yashil" iqtisodiyot davlatning barqaror rivojlanishini ta‘minlashning asosiy vositasi bo‘lib, ekologik va iqtisodiy jihatlarni eng yaqin bog‘lashga qodir. Texnogen iqtisodiy rivojlanishdan yangi “yashil” yo‘nalishga o‘tishning faol ishtirokchilarining roli mintaqaviy ekologik va iqtisodiy siyosatni ta‘minlashda mustaqillikka va tashabbusga ega bo‘lgan hududlar bo‘lishi kerak.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu tahlil va taklif etilayotgan strategiya sifatida ta‘kidlash mumkinki, yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida 2026 yilgacha milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish borasida bir qator strategik vazifalar belgilangan. Xususan, tadbirkorlik faoliyatini yanada qo‘llab-quvvatlash, biznes muhiti va zarur infratuzilmalarni yaratish bo‘yicha islohotlarni davom ettirish, kambag‘allikni ikki barobar qisqartirish, hududlarni rivojlantirish va agrar sohani rivojlantirishga oid vazifalarga alohida ahamiyat berilgan. Mazkur vazifalar, mamlakatning iqtisodiy o‘rishi ta‘minlash uchun xizmat qiladi.

Taklif etilayotgan chora-tadbirlarning amalga oshirilishi nafaqat mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish, balki kelgusida milliy va global iqtisodiyotni rivojlanishini ehtiyojmand aholi qatlamini daromadini oshirish orqali ta‘minlovchi omillar asosida yanada samarali va barqaror ishlashini ta‘minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Sh.M.Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. T. “O‘zbekiston” .2022 yil.448 s.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. - 488 b.
3. B.S.Isomov. Investitsiyalarni moliyalash. Buxoro.Kamolot.2022 yil,
4. Kibanova A. ya. soliqlar va soliqqa tortish. M.: Knorus, 2022 Yil. 488 s.
5. Алихин С.Н., Левачева Д.А. Эволюция механизма принудительного взыскания задолженности перед бюджетом. // Налоги. 2018 г. С. 28.
6. Виноходова И.Г. Совершенствование практики взыскания задолженности организаций по налогам и сборам. // Научное статья, 2019 г. С. 22.
7. Tangriqulov A., Xomma A., Toshmatov Sh., Norqo‘ziyev I., Roziqov N. Soliq qarzi va uni undirish. O‘quv qo‘llanma. – T.: “Yangi asr avlodi” nashriyoti, 2010. 51-b.

¹¹ O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi, 96-modda. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2020-yil. – 640 bet.

8. Niyazmetov I. Soliq yukining tadbirkorlik subyektlari moliyaviy faoliyatiga va budjet daromadlariga ta'siri tahlili. Nomzodlik ishi. Avtoreferat. 2008-yil.
9. Jo'rayev A. Davlat budjeti daromadlarini shakllantirishning dolzarb muammolari. Doktorlik ishi. Avtoreferat. T., 2006-yil.
10. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi, 96-modda. – T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2020-yil. – 640 bet.
11. <http://www.lex.uz> – O'zbekiston Respublikasi qonunlari bazasi sayti
12. <http://www.stat.uz> – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi sayti

